

CENTRALISME NO ÉS SOLIDARITAT

- L'Estat espanyol ha descentralitzat la gestió dels serveis públics, però no el seu finançament

VICENÇ NAVARRO

Catedràtic de Polítiques Públiques de la Universitat Pompeu Fabra

Una de les característiques més importants del procés democràtic espanyol ha estat la descentralització de la gestió dels serveis públics de l'Estat de benestar, de manera que cada Govern autònom ja gestiona directament la sanitat, l'educació, els serveis d'ajuda a les famílies, la vivenda social, els serveis socials i la prevenció de l'exclusió social. Tenint en compte que les despeses incorregudes en aquests serveis públics socials representen més del 60% del pressupost estatal, aquesta realitat és presentada com a mostra que l'Estat espanyol és un dels més descentralitzats a la Unió Europea dels Quinze (UE-15). En aquesta percepció, no obstant, es confonen dos conceptes diferents: el de gestió dels serveis públics i el del seu finançament. En realitat, aquest últim continua enormement centralitzat, i el Govern central és el responsable de definir el tipus i el nivell dels impostos, la distribució interterritorial dels fons derivats de recollir-los i els percentatges de retenció per part de les comunitats autònomes de cada impost, excepte al País Basc i Navarra, on el poder autonòmic recapta els impostos i paga una quota a l'Estat central pels serveis generals proveïts.

La centralització del sistema fiscal ha estat justificada --en el discurs centralitzador-- per la solidaritat interterritorial, i s'ha requerit un Estat central que distribueixi els recursos entre les comunitats autònomes per equilibrar-les en el seu desenvolupament econòmic i social. Però un Estat pot estar molt centralitzat --com durant la dictadura franquista--, i ser a la vegada molt poc solidari, mentre que un Estat pot estar molt descentralitzat i ser molt solidari, com Suècia, que és el país que té menys desigualtats regionals i socials a tot Europa. A Suècia, les unitats politicoadministratives equivalents a les

autonomies són les que s'encarreguen de recollir i definir els impostos amb què se sosté un extensiu Estat de benestar, i és el Govern central l'autoritat responsable (en cooperació amb els executius autonòmics) de definir i distribuir un impost finalista de solidaritat regional.

El nivell de recursos existent per finançar l'Estat de benestar a cada autonomia a Espanya depèn, no obstant, no només de la quantitat de recursos públics que rebi de manera total, sinó també de les prioritats dins de cada comunitat, realitat sistemàticament ignorada a Catalunya pel discurs nacionalista conservador, que amaga que una de les raons del poc desenvolupament de l'escola pública catalana (per citar només un component de l'Estat de benestar) és la prioritat que el Govern nacionalista conservador va donar a l'escola privada (fent *trampes*, tal com va reconèixer el llavors president **Pujol**), a costa de l'escola pública. El fet que Extremadura tingui més ordinadors per alumne que Catalunya, per exemple, no és degut exclusivament al fet que Extremadura rebi de l'Estat central més euros per habitant que Catalunya, sinó que Extremadura ha tingut un Govern amb més sensibilitat social que Catalunya (a més a més de no destinar diners a policia autonòmica i a dos canals de televisió).

No tot el que passa a Catalunya es pot explicar pel dèficit fiscal, que és important i s'ha de corregir, però al qual no es poden atribuir totes les grans insuficiències de l'Estat de benestar català. En realitat, una de les causes més grans d'aquestes insuficiències és el baix percentatge (tant a Catalunya com a Espanya) que els impostos representen sobre el PIB, un dels més baixos a la UE-15, i que s'haurà d'augmentar per poder convergir amb la despesa pública social per habitant de la mitjana de la UE-15.

Hi ha una altra dimensió que rarament s'explicita i és la necessitat que l'Estat central espanyol accepti la plurinacionalitat d'Espanya, i es vegi a si mateix com el successor de l'Estat democràtic que va existir durant la República, la qual va acceptar l'especificitat de Catalunya i del País Basc. No va ser així en la Constitució del 1978, ni en l'establiment de l'Estat de les autonomies, el qual es va crear precisament per negar aquesta especificitat. *El cafè per a tothom* era una manera de negar aquesta especificitat, i encara que aquest Estat de les

autonomies va significar una beneficiosa descentralització política de l'Estat espanyol, no va resoldre l'articulació de Catalunya amb la resta d'Espanya, tot respectant-ne l'especificitat. Aquesta voluntat centralitzadora de l'Estat postfranquista es va mostrar, una vegada més, immediatament després de l'intent del cop militar del 1981, quan el Rei (sensible a les forces conservadores espanyoles) va convocar al seu despatx totes les forces polítiques amb representació parlamentària, excepte els nacionalistes catalans i bascos, acte que reflecteix poca sensibilitat democràtica, a més a més d'una visió centralista de l'Estat espanyol. Va ser també en aquell moment quan es va anul·lar el privilegi del Partit Socialista de Catalunya de tenir grup parlamentari propi.

Aquesta resistència a admetre l'especificitat catalana és, paradoxalment, la que pot portar a la desagregació d'Espanya, ja que en la mesura que l'*establishment* polític català interpreti aquesta especificitat com a més autonomia i més capacitat de control sobre els seus recursos, i aquestes demandes es considerin per part de les altres comunitats autònomes com a privilegis generalitzables a totes, llavors s'establirà una dinàmica desagregadora de la qual les dretes uniformadores (i les seves aliades, els sectors jacobins de les esquerres) seran les úniques responsables. La manera de salvar Espanya és precisament reconèixer-ne la plurinacionalitat, que és al que aquelles s'oposen.

Article publicat el 6/10/2005 a El Periódico de Catalunya